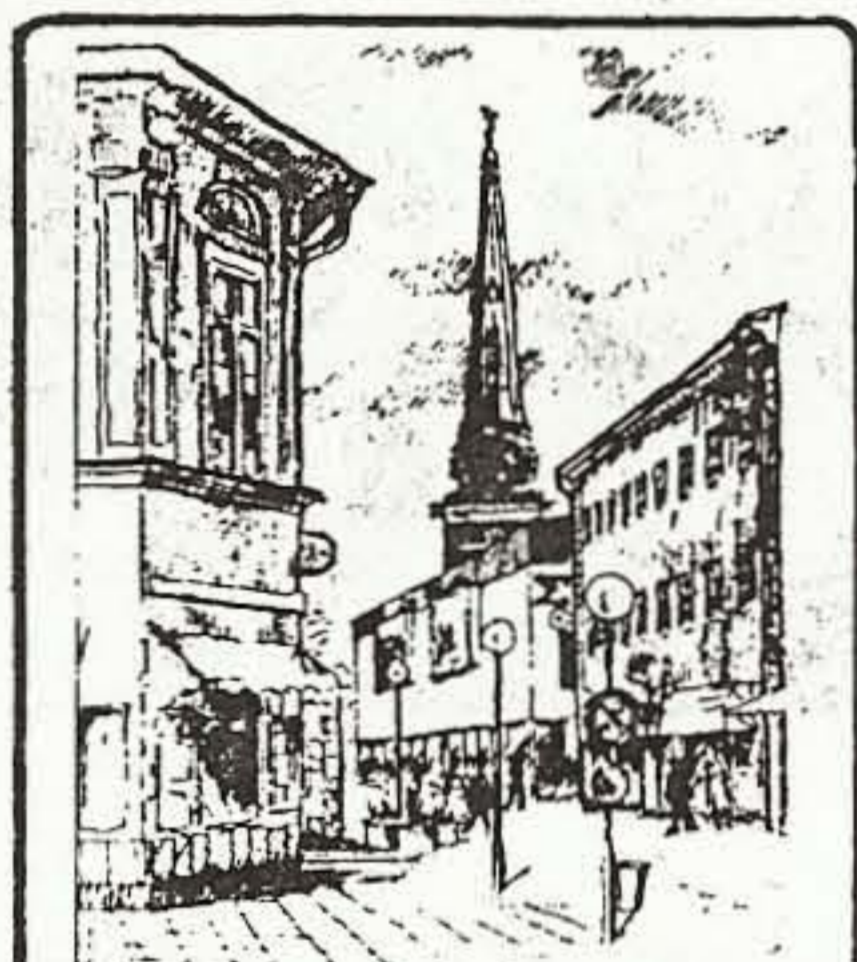

Forna tiders original

En filosof har sagt, att vi alla föds som original, men dör som dåliga kopior. Författaren Albert Engström, av somliga betraktad som en särling, hävdade, att det var varje människas förbannade skyldighet att utbilda sig till original. Trots att det är långt ifrån klart vad som gör en människa till original använder vi oss ofta av detta begrepp och berättar gärna om originella personer. Ibland finns det säkert en personlig strävan efter att bli uppfattad och kanske även uppskattad som original. Lika ofta torde dock originaliteten vara mer eller mindre påtvingad. Detta gäller framför allt forna tiders original. De var många gånger samhällsutslagna, levde i fattigdom och tillgrip udda sätt att försörja sig. Detta må vara en förklaring till att vi i dag inte har så många iögonfallande original som vid tiden för min ankomst till Västerås.

Vandring i Aros

Då var det redan 44 år sedan den originelle Sam Lidman lämnat Västerås för gott. Fortfarande fanns det dock många, som mindes "originalet" Lidman och kunde berätta om hur han omskapade Djäkneberget.

Dessa berättelser tyder på, att Lidmans originalitet till stor del berodde på hans träben. Alltså påtvingad. Han bestämde också själv den originella texten på sin gravsten "47 lyckliga år uppå träben".

Starkare än minnet av Lidman var vid den aktuella tidpunkten landshövdingefamiljen Claes Wersäll. Det fanns och finns för övrigt ännu många kända härresande berättelser om de intelligenta

men lite halsstarriga slottsbarren — nio pojkar och en flicka. En del av dessa berättelser är sanna. Andra kraftigt överdrivna eller helt uppiktade.

Sant är exempelvis, att två av sönerna i tidig ålder seglade över Västeråsfjärden i ett badkar. Berättelsen om att de två äldsta sönerna med lillasystern hängande i armarna mellan sig från sängkammarfönstret vinkade åt föräldrarna, då de med tåg lämnade staden, är däremot påhittad. Det uppgav för mig Claes Otto Wersäll kort före sin bortgång för några år sedan.

Mest känd i poliskretsar var landshövdingesonen Claes Ture. Han var oerhört stark, vig och djärv.

□ □ □

Claes Ture var vidare en pålitlig polisvän. Han gick in och ut som barn i polishuset. Poliskonstapel Carl Mårtensson berättade, att han en gång klockan fyra på morgonen mötte Claes Ture gående på händerna över Stora torget och därefter trappan upp till stads-hotellet. Det var ingalunda ovanligt att få se Claes Ture gå på händerna. Det ovanliga var att det skedde vid den tidpunkten. Själv blev jag aldrig i tillfälle att träffa Claes Ture Wersäll.

Däremot såg jag många gånger en annan av Västerås märkliga original, nämligen bankkamreren Forsman vid Svenska handelsbanken. På banken försåg han alla kunder, som hade visst sparbelopp, med egna pennor. Strökunder däremot fick samsas om en kollektivpenna. Forsman led av bacillskräck. Detta ledde till, att han tvättade mynt såväl som sedlar i bakteriedödande lösningsmedel. Sedlarna hängde han sedan upp på klädstreck i trädgården.

Ett annat välkänt västerås-original var kapten Eek med tjänstgöring på fängelset. Han var reservofficer. Då han kallades för att göra repetitionsmöte var han ängslig för att komma för sent. Han klädde sig i uniformen och låg med den på även om nätterna tills det var dags för avresa.

□ □ □

Mest känd av alla Västerås-original på 30-talet var kanske ändå hamnarbetaren "Öster-

Landshövding Claes Wersäll hade tio intelligenta men lite halsstarriga barn. Om dem finns många kända härresande berättelser. En del av dem är sanna. Andra kraftigt överdrivna eller uppiktade.

sjön". Jag hörde aldrig hans riktiga namn. Han var en otroligt stor man. Vägde 140 kg. Stark som en björn. Godmodig.

I hans fall var originaliteten tydligt påtvingad. Hans stora kroppshydda krävde tre till fyra gånger mer mat än en normal arbetskarl. Matserveringar ville därför inte gärna ha honom som kund.

Påtvingad originalitet hade också den servitris, som på grund av olycklig fotställning alltid kallades för "kvart i två". Välkända och iögonfallande var även originalen "Skitoskar" och "Jesus med lådan" som ägnade sig åt gårdfarihandel. De var skäggiga och smutsiga. Möjligen för att göra kunderna välvilligt köpstämde. Präst-Herman gick ofta på Engelbrektskatan och pratade högt för sig själv.

Frågade och svarade. Metoden lär vara tillräddlig för den som önskar kloka svar. Herman hade förläst sig i Uppsala.

Ett original av helt annan art än nu nämnda var "Halva stan", stinsen Tvetman. Han hade en bullig, stor kroppshydda, men gick rak i ryggen som en nybakad fänrik. Han såg verkligen ut som om han ägde stor del av staden. Tvetman var ett modelejon med stor garderob. Även till vardags hade han en blomma i knapphålet. En ros eller en nejlika. Ibland två rödlackerade nypon. Trodde att det var landshövdingen då jag mötte honom första gången. Med stor glädje minns jag detta original. Tvetman var nämligen polisvän. Han hjälpte mig och andra kollegor att ta hand om bråkiga fyllerister på järnvägsstationen.

ARVID OFFE